

Erivajadustega õppijad Eesti haridussüsteemis: märkamine, hindamine ja õpetamine

Pille Häidkind^a, Piret Soodla^b

^a *Tartu Ülikooli haridusteaduste instituut*

^b *Tallinna Ülikooli haridusteaduste instituut*

Häidkind, P., Soodla, P. (toimetajad) (2024). *Erivajadustega õppijad Eesti haridussüsteemis: märkamine, hindamine ja õpetamine*. Tartu Ülikooli Kirjastus, 696 lk.

Eestis on eripedagoogikat kõrghariduse tasemel õpetatud juba üle 55 aasta ning haridus-, meditsiini- ja rehabilitatsiooniasutustes töötab sadu kvalifitseeritud eripedagooge. Alates 2013. aastast on eripedagoogide väljaõppe aluseks olnud kutsestandard. Kümmeaasta jooksul on see kokkuleppeline dokument aidanud kaasa kogukonna eneseteadvuse arengule, eripedagoogide peamiste tööülesannete määramisele ning tasemeõppe ühtlustamisele ja arengule Tartu ja Tallinna ülikoolis. Värske kõrgkooliõpik on loodud toetama eripedagoogide väljaõpet ja eripedagoogika kui valdkonna tõenduspõhisust Eestis.

Kõrgkooliõpik „Erivajadustega õppijad Eesti haridussüsteemis: märkamine, hindamine ja õpetamine“ on algupärane mahukas käsiraamat (23 peatükki, kokku ligi 700 lk). Peatükkide autorid on 40 teadlast, õppejõudu ja praktikut, kelle igapäevane töö ja/või uurimisteemad on otseselt seotud erivajadustega inimestega. Seejuures on autorkond mitmekülgne, koosnedes eripedagoogidest, logopeedidest, psühholoogidest, sotsiaalpedagoogidest ja teiste siduserialade esindajatest. Koostamise käigus on õpikule andnud tagasisidet 23 eksperti või retsensenti, mis lubab loota, et lugejateni jõudnud teos on Eesti-suguse väikeriigi kohta praegusel ajahetkel parim võimalik. Õpik on suunatud eeskätt kahe ülikooli eripedagoogika eriala üliõpilastele, kuid võib olla täiendavaks allikaks ka praktiseerivatele eripedagoogidele, õpetajatele ning teistele huvilistele. Autorite ühisel pingutusel sai koostatud teadus- ja tõenduspõhine teave enamlevinud erivajadustest ning sellest, kuidas saab erivajadustega õppijaid Eesti Vabariigis õpetada ja toetada.

Kõrgkooliõpik koosneb viiest osast. Esimeses neist kajastatakse eriala alusteadmisi: indiviidi areng ja keskkonna mõju õppimisele, ülevaade eripedagoogika ajaloost ning tänapäeva aktuaalsetest teemadest. Teises osas käsitletakse eripedagoogi kutse kohustuslikke kompetentse: õppija arengutaseme hindamine, õpikeskkonna kujundamine ja õpetamine, nõustamine ning professionaalne areng. Kolmas ja neljas osa puudutavad erivajadustega õppijaid. Kõigepealt on vaatluse alla võetud peamised üldpädevused, mille arengu toetamine eeldab eripedagoogilt tihedat koostööd teiste tugispetsialistidega. Enamik erivajadustega õppijatest kipub õppimise käigus kogema raskusi, nende põhjused ja olemus varieeruvad suurel määral. Õpiku viiendas osas antakse ülevaade, milliseid õpikeskkonna kohandusi erivajadustega õppijad oma spetsiifiliste eripärade tõttu vajavad ja kuidas neid pakkuda saab. Samas tutvustatakse eripedagoogi koostööd meditsiini- ja sotsiaalhoolekandevaldkondade esindajatega ning näidatakse võimalusi, millega saab toetada erivajadustega noori kutseõppes ja tööelus.

Õpiku koostamist toetati Haridus- ja Teadusministeeriumi programmi „Eestikeelsete kõrgkooliõpikute loomise toetamise põhimõtted 2018–2027“ kaudu ning seetõttu oli üheks ülesandeks ühtlustada ja edendada ka eestikeelset erialast terminoloogiat. Olulisemad terminid ja definitsioonid on õpikus esile tõstetud poolpaksus kirjas ja/või tekstikastides. Teoreetilisi lähtekohti illustreeritakse näidetega praktikast, peatükkide lõpus on koostatud mõtlemisülesanded lugejale ning lisatud soovituslikud allikad teemasse süvenemiseks.

Kaasava hariduskorralduse tingimustes on eriti oluline, et eripedagoogika baasteadmised ja põhimõtted oleksid sõnastatud ning kompaktselt kättesaadavad. Eripedagooge teatavasti kõikjale ei jätku. Õpik-käsiraamat võiks aidata keerukates olukordades haridustöötajaid, kes erivajadustega õppijatega kokku puutuvad, ning tekitada huvi eripedagoogika õppimise vastu.